

“AVRUPA KONSEYİNİN 25.07.1985 TARİHLİ VE 85/374 SAYILI YÖNERGESİ” VE “AYIPLI MALIN NEDEN OLDUĞU ZARARLARDAN SORUMLULUK HAKKINDA YÖNETMELİK” HÜKÜMLERİNE GÖRE AYIP KAVRAMI

Ömer Çınar*

ÖZET

Bu çalışmanın ana konusunu, “85/374 sayılı Ayıplı Ürün Nedeniyle Sorumluluk Hakkında Üye Ülkelerin Hukuki ve İdari Düzenlemelerinin Birbirine Yakınlaştırılması Hakkında Yönerge” ve “Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre, üreticinin sorumlu olduğu ayıp kavramı oluşturmaktadır. Ayıp kavramının daha iyi anlaşılması için, söz konusu Yönerge ve Yönetmeliğin amaç ve kapsamı da çalışmamızda kısaca incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ayıp, Üretici, Tüketici, Üreticinin Sorumluluğu

ACCORDING TO “EUROPEAN COUNCIL DIRECTIVE DATED 25.7.1985 AND NO:85/374” AND “REGULATIONS ABOUT THE DAMAGES CAUSED BY DEFECTIVE PRODUCTS” DEFECTIVE TERM

Ömer Çınar*

ABSTRACT

The main subject of this study is the term of defective that the producer is responsible, according to “Council Directive for the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products, no: 85/374” and “Regulations about the damages caused by defective products”. In the study are discussed briefly the purpose and scope of the Directive and Regulation for a better understanding of the term of defective.

Key Words: Defective, Producer, Consumer, Producer liability

---

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Avrupa Birliği Konseyi, ayıplı ürünün sebep olduğu zararlardan dolayı sorumluluğu düzenlemek ve bu konuda üye ülkelerin iç hukuklarını uyumlaştırmak amacıyla “85/374 Sayılı Ayıplı Ürünlerden Dolayı Sorumluluğa İlişkin Üye Ülkelerin İdari ve Hukuki Düzenlemelerinin Uyumlaştırılmasına Dair Yönerge¹”yi (Richtlinie 85/374/EWG des Rates vom 25. Juli 1985 zur Angleichung der Rechts- und Verwaltungsvorschriften der Mitgliedstaaten über die Haftung für fehlerhafte Produkte) kabul etmiş ve bu Yönerge 25.07.1985 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönerge, üreticinin kusurlu davranışını değil, ürünün ayıplı olmasını esas almakta olup, ayıplı bir ürünün neden olduğu zararların tazminini amaçlamaktadır.

Türk Hukukunda da 2003 yılında, 4822 sayılı Kanunla², 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun³ 4. ve 4/A maddelerinde yapılan değişiklikle ayıplı mal ve hizmetlere ilişkin düzenlemeler öngörülmüştür. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 4.maddesinin uygulanması ve de 85/374 sayılı Yönerge’nin iç hukuka aktarılması amacıyla “Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik⁴” kabul edilmiştir. Bu Yönetmelik ile üreticinin ve imalatçının, tüketicinin ayıplı maldan dolayı meydana gelen zararlarını tazmin etmesine ilişkin esaslar belirtilmiştir. Ancak, Yönetmelikte ayıp kavramı, Yönerge’ye uygun şekilde “güvenli olmayan ürün” esasından hareket edilerek düzenlendiği için, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 4.maddesinden farklı bir ayıp kavramı ortaya çıkmış ve her iki hüküm arasında çelişki meydana gelmiştir.

Yönergenin 6.maddesine göre, “Bir ürün, tüm hal ve şartlar; özellikle ürünün sunumu, makul kullanım şekli ve ürünün piyasaya sürüldüğü zaman dikkate alındığında, bir kimsenin ondan her durumda beklemeye hakkı olduğu güvenliği karşılamıyorsa ayıplıdır. _Piyasaya sonradan daha iyi bir malın sürülmesi, bir ürünü sadece bu nedenle ayıplı kılmaz”. Yönetmeliğin

---

¹ Richtlinie 85/374/EWG des Rates vom 25. Juli 1985 zur Angleichung der Rechts- und Verwaltungsvorschriften der Mitgliedstaaten über die Haftung für fehlerhafte Produkte. Bundan sonra “Yönerge” olarak anılacaktır.

² 4822 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (RG.14.03.2003, S.25048). Bu Kanun, 14.06.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

³ 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (RG. 08.03.1995, S.22221). Bu Kanun, 08.09.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁴ Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik (R.G.13.06.2003; S. 25137). Bu Yönetmelik, 14.06.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bundan sonra “Yönetmelik” olarak anılacaktır.

5.maddesine göre ise, “Malın piyasaya sunum tarzı, makul kullanım şekli ve piyasaya sürüldüğü an ve benzeri diğer hususlar göz önüne alınarak, bir kimsenin o maldan haklı olarak bekleyebileceği güvenliği sağlamayan mal ayıplı sayılır. Bir mal, sırf sonradan piyasaya daha iyi bir malın sürülmesi sebebiyle ayıplı sayılmaz”.

Yönerge ve Yönetmeliğin bu düzenlemeleri göz önünde tutulduğunda, ayıp kavramı açısından önemli olan husus, ekonomik menfaatlerin giderilmesi değil, bir malda mevcut olan noksanlıkların bedensel bütünlüğe veya başka mallara verdiği zararların giderilmesidir. Bir ürün bir kimsenin sağlığına, vücut bütünlüğüne veya başka mallara zarar verirse, artık o ürün, kişinin haklı güvenlik beklentisini karşılamadığı için, uğranılan zararın giderilmesi gerekecektir.

Bu çalışmada esas olarak, Yönergenin 6. ve Yönetmeliğin 5.maddeleri kapsamında, ayıp kavramı incelenecek olmakla birlikte, konunun daha iyi anlaşılması için, Yönerge'nin ve Yönetmeliğin amacı ve uygulama alanları da kısaca değinilecektir. Yönerge ve Yönetmelik ayıp kavramını güvenli olmayan ürün kriterini esas alarak tanımlamış olduğu için, “güvenli olmayan ürün” kavramı da çalışma da geniş olarak incelenecektir.

I. YÖNERGENİN VE YÖNETMELİĞİN AMACI VE KAPSAMI

A. AMAÇ

Yönergenin 1. maddesinde, bir ürünün üreticisinin, ayıplı ürünün verdiği zararlardan sorumlu olduğu belirtilmiştir⁵. Üreticinin sorumlu tutulmasından amaç ise, bir maldaki ayıptan herkesten önce üreticinin sorumlu olması gerektiği ve zararı üreticinin karşılaması gerektiği düşüncesidir⁶. Yönerge ile, sadece ayıplı malın alıcısının değil, mal ile ilişkili olan üçüncü kişilerin de korunması amaçlanmıştır. Bu Yönergenin iç hukuka iktibası amacıyla çıkarılan Yönetmelik ile, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Borçlar Kanununun ayıplı mallara ilişkin hükümlerinin uygulama alanı dışında kalan üçüncü kişilerin de ayıplı maldan zarar görmesi hâlinde korunması sağlan-

⁵ Yönergenin amacı ve yasalaştırılması konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Wagner, Gerhard**: *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 5, Schuldrecht, Besonderer Teil III*, 5. Auflage, München 2009, s.2662-2664.

⁶ **Öztan, Bilge**: *İmalatçının Sorumluluğu*, Ankara, 1982, s.1; Yönerge'nin tüketicilerin korunması, rekabetin sağlanması ve serbest dolaşımın etkilenmemesi yönünde birçok amacı vardır. Bu konuda bkz. **Aydos, Oğuz Sadık**: *Ürün Sorumluluğu*, Ankara 2009, s.77-78.

mıştır⁷. Gerçekten Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 4. maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesinde “Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte ayıplı malın neden olduğu ölüm ve/veya yaralanmaya yol açan ve/veya kullanımdaki diğer mallarda zarara neden olan hallerde imalatçı-üreticiden tazminat isteme hakkına da sahiptir” denilerek tüketiciye ayıplı maldan doğan zararlarının giderilmesini isteme hakkı tanınmış, ancak ayıplı maldan zarar gören üçüncü kişilere bu konuda bir hak tanınmamıştır. Aynı şekilde Borçlar Kanunumuzda da “Saticının alıcıya almış olduğu semeni faiziyle beraber iade ettikten başka satılanın tamamen zaptı halinde olduğu gibi muhakeme masrafiyle müşterinin satılana vaki olan masrafları ödemesi lazımdır. Satıcı bunlardan maada alıcıya ayıplı mal teslim etmesinden doğrudan doğruya tevelliüt etmiş olan zararı da ayrıca tazmin etmeğe mecburdur. Satıcı, kendisine hiç bir kusur isnat edilemeyeceğini ispat etmedikçe alıcının diğer her türlü zararlarını tazmin etmeğe borçludur” (BK m.205/f.2,3) hükmüyle alıcının satıcıdan doğan zararlarını isteme hakkı olduğu düzenlenmiş, gerek alıcıya ve gerekse üçüncü kişilere karşı üreticinin sorumluluğu düzenlenmemiştir.

Oysa, Yönerge'nin 1. maddesine paralel bir düzenleme içeren Yönetmeliğin 1. maddesine göre, “Bu Yönetmeliğin amacı, ayıplı malın neden olduğu zararlardan o malın imalatçısının üreticisinin sorumluluğunun usul ve esaslarını düzenlemektir”. Yönetmeliğin 1.maddesinde zarar gören olarak korunacak kişinin, malın alıcısı veya satıcı ile sözleşme yapan kişi olması aranmamıştır.

B. KAPSAM

Yönergenin uygulama alanı ayıplı bir malın neden olduğu zararlardan zarar gören kişileri korumaktır⁸. Bu husus Yönergenin 1.maddesinde ve Yönetmeliğin 2.maddesinde belirtilmiştir. Yönergenin ve Yönetmeliğin kapsamını, sorumlu olan, zarar gören, ayıplı ürün ve zarar açısından ayrı ayrı belirlemek gerekmektedir.

Yönerge'nin 3. maddesinde, zarar görene karşı kimlerin sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Bu hükme göre, ayıplı ürünün neden olduğu zararlardan, nihai

---

⁷ **Havutçu, Ayşe:** Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu, Ankara 2005, s. 19; **Yavuz, Levent:** “Tüketicinin Korunması Bakımından İmalatçının Sorumluluğu”, (Ank. Bar. Der., S. 2, 1992, s. 233); **Kaplan, İbrahim:** “İmalatçının Sorumluluğu Üzerine Düşünceler”, (BATİDER, 1985, C. XIII, S. 1, s. 139); **Kırca, Çiğdem:** Ürün Sorumluluğu, Ankara 2007, s. 11 vd.

⁸ **Tiryaki, Betül:** “Avrupa Konseyi'nin 25.7.1985 Tarihli Direktifi'ne Göre Üreticinin Sorumluluğunun Şartları ve Tüketicinin Korunması Mevzuatı İle Mukayesesi”, (AÜHFĐ, Ankara 2006, s.230).

ürünün, hammaddenin ve tali ürünün üreticisi, ürünün üzerine adını, ticari markasını veya diğer ayırt edici özelliğini koymak suretiyle kendisini onun üreticisi olarak tanıtan ve ürünü Topluluğa ithal eden kişiler, ürünün üreticisinin belirlenemediği hallerde üreticiyi veya ürünü kendilerine sağlayan kişiyi makul bir süre içinde zarar görene bildirmedikçe ürünün tüm sağlayıcıları, üretici ile birlikte sorumludur⁹. Yönetmelikte ise, Yönergeden farklı olarak, mal, zarar gören ve üretici-imalâtçı kavramları 4. maddede birlikte tanımlanmıştır. Yönetmeliğe göre, üretici- imalâtçı, “*Kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere tüketiciye sunulmuş olan malları veya bu malların hammaddelerini veya ara mallarını üreten ile mal üzerine kendi ayırt edici işareti, ticarî markasını veya unvanını koyarak satışa sunanları veya satışa sunmak amacıyla ithal edenleri*” ifade eder (m.4/d). Görüldüğü üzere, Yönetmelikte üretici imalatçı kavramı daha sınırlı bir şekilde ele alınmış, üreticinin belirlenememesi hâlinde kimlerin sorumlu olacağı düzenlenmemiştir.

85/374 Yönergesi’nde, ayıplı üründen doğan zararlar nedeniyle tazminat talep edebilecek kişiler açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte, Yönerge’nin 4., 8., 9.,10. vd. maddelerinde “zarar gören” anlamına gelen “Geschädigte” teriminin kullanılması nedeniyle, zarar gören kişinin herkes olabileceği, zarar görenin mutlaka tüketici olmasının gerekmediği sonucuna varılmaktadır¹⁰. Yönetmeliğin 4.maddesine göre ise, zarar gören, “*Piyasaya sürülen ayıplı bir maldan zarar gören tüketiciyi*” ifade eder. Yönetmeliğin 1.maddesinde zarar gören kişiler açısından bir sınırlama öngörülmemesine karşın, zarar gören tanımı yapılırken, bu kişinin tüketici sıfatını taşıması gerektiği belirtilerek, Yönerge ve Yönetmeliğin amacı ile büyük bir çelişki meydana getirilmiştir. Öyle ki, Yönergenin amacı, ayıplı üründen zarar gören, tüketici sıfatını hâiz olsun veya olmasın, herkesi korumaktır. Yönetmelikte zarar görenin, ancak tüketici olabileceği düzenlenmesine karşın, tüketicinin tanımı yapılmamıştır. Bu anlamda tüketicinin ne anlama geldiği Tüke-

⁹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Aydos, s.112 vd.; **Erman**: *BGB, Band I*, 11. neubearbeitete Auflage, Köln 2004, s. 3181; **Kırca**, s.220; Kulaklı,Emrah: *Ürün Sorumluluğu ve Ayıp Kavramı*, İstanbul 2009, s.9 vd.; **Reich, Norbert / Micklitz, Hans W.**: *Europäisches Verbraucherrecht*, Baden – Baden 2003, s. 1044; **Yavuz**, İmalatçının Sorumluluğu, s. 233; İthalatçının sorumluluğu sadece ticarî amaçla hareket edilmesi hâlinde söz konusu olur. Özel amaçla bir ürünü ithal eden kişinin bu ürünü başka bir kimseye bağışlaması veya ödünç vermesi hâlinde, sorumluluk söz konusu olmaz. Meselâ, bir kişinin kendisi için çikolata getirmesi ve bu çikolatadan arkadaşlarına da hediye etmesi hâlinde, çikolatanın o kişilerin sağlığına zarar vermesi nedeniyle ithalâtçının sorumluluğu söz konusu olmaz. Bu konuda bkz. **Aydos**, s. 122 vd.

¹⁰ Aynı görüş için bkz. **Kulaklı**, s.13.

ticinin Korunması Hakkında Kanunun 3.maddesinin (e) bendine göre belirlenecektir¹¹.

Yönergenin 2.maddesinde “ürün” tanımı yapılarak, hangi ürünlerin Yönerge kapsamına girdiği açıkça belirtilmiş, Yönerge’nin konu itibarıyla uygulama alanının sınırları çizilmiştir. Yönerge’nin 2. maddesinde 1999 yılında değişiklik yapılmadan önce, ürün “*başka bir taşınır veya taşınmazla bağlı olsalar dahi, doğal tarım ürünleri ve av ürünleri hariç olmak üzere her türlü taşınır*” olarak tanımlanmıştır. Avrupa Birliği Konseyi’nin 10.05.1999 Tarih ve 99/34 Sayılı Ayıplı Ürünlerden Dolayı Sorumluluğuna İlişkin Üye Ülkelerin İdari ve Hukuki Düzenlemelerinin Uyumlaştırılmasına Dair Konsey Yönergesi (85/374)’nin Değiştirilmesine İlişkin Konsey Yönergesi¹² ile ürün kapsamı, “doğal tarım ürünleri ve av ürünleri hariç olmak üzere” ifadesi çıkartılarak, doğal tarım ürünleri ve av hayvanlarını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bunun sebebi ise, Avrupa Birliği üyesi ülkelerde, tarım ürünlerinde gen teknolojisinin kullanılması ve hayvanlardan bulaşan hastalıkların büyük zararlar meydana getirmesi olmuştur¹³. Yönergede sadece taşınırlar ürün olarak kabul edilmiş, taşınmaz eşya kapsam dışı bırakılmıştır. Taşınır eşya ise, kural olarak her üye ülkenin kendi mevzuatına göre belirlenecektir¹⁴. Bir taşınırın daha sonra bu özelliğini yitirmesi, meselâ, bir taşınmazın bütünleyici parçası hâline gelmesi durumunda, üreticinin sorumluluğu ortadan kalkmaz. Bu husus Yönerge’nin 2.maddesinde açıkça vurgulanmıştır¹⁵. Maddî olmayan eşyanın ürün olup olamayacağı konusunda ise, elektrik dışında, Yönerge’de açık bir düzenleme yoktur. Yönerge’de elektrik, ürün kabul edildiğine göre, üzerinde hâkimiyet kurulabilen diğer malların da ürün kabul edilebilmesi gerekir. Bu anlamda disket, kaset, plak, CD, bilgisayar programı Yönerge kapsamında ürün olarak kabul edilebilir¹⁶. 1999 yılında Yönerge’nin 2. maddesinde yapılan değişiklikten sonra, ticarî amaçla üretilen hayvanlar ve

¹¹ Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna göre tüketici, “Bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişiyi” ifade eder (m.3/e).

¹² Council Directive of 10 May 1999 amending Council Directive 85/374/EEC on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products, (99/34/ EC), OJ No L 141, 04/ 6/ 1999, s. 0020-0021).

¹³ **Havutçu**, s. 67; **Kırca**, s.187; **Tiryaki**, s. 234; **Reich / Micklitz**, s. 1046; **Wagner**, s.2664.

¹⁴ **Oğuzman, M.Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay-Özdemir, Saibe: Eşya Hukuku**, İstanbul 2009, s.587: Taşınır eşya, özüne zarar gelmeksizin bir yerden başka bir yere taşınabilen eşyadır. Türk Medeni Kanununun 762. maddesinde taşınır mülkiyetinin konusu belirtilmiştir. Bu hükme göre, “*Taşınır mülkiyetinin konusu, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddî şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçlerdir.*”

¹⁵ Bu konuda bkz. **Reich / Micklitz**, s. 1066.

¹⁶ **Kırca**, s. 193-195, **Tiryaki**, s. 236-237.

onlardan elde edilen hayvancılık ürünleri de ürün kavramı içinde kabul edilir. Yönerge’de ürünün meslekî veya ticarî amaçlarla ya da kişisel kullanım ve ihtiyaçlar için üretilmiş olması konusunda bir düzenleme olmadığı için, bu anlamda ürünün ticarî veya meslekî bir faaliyete hizmet etmesi önemli değildir. Yönetmeliğe göre ise, mal “Alış-verişe konu olan taşınır eşyayı, konut ve tatil amaçlı taşınmaz malları ve elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri gayri maddi malları” ifade eder (m.4/c). Görüldüğü üzere, Yönerge’den farklı olarak, konut ve tatil amaçlı taşınmazlar ile gayri maddi mallar da Yönetmelik anlamında mal kapsamına girmektedir¹⁷. Bununla birlikte, Yönetmelikte elektrik enerjisi vb. üzerinde hâkimiyet kurulabilen doğal güçler mal olarak sayılmamıştır. Ancak, Türk Medenî Kanununda doğal güçler taşınır eşya olarak kabul edilmesi nedeniyle alışverişe konu olan elektrik, gaz vb. doğal güçlerin ve enerjinin, mal kavramı içinde değerlendirilmesi gerekir¹⁸.

Yönergenin uygulama alanının kişi ve konu yanında, zarar açısından da belirlenmesi gerekmektedir. Yönergenin 9. maddesinde sorumluluk kapsamına giren zararların neler olduğu belirtilmiştir. Bu hükme göre, “1. madde anlamında zarar kavramı, a) Ölüm veya vücut bütünlüğünün ihlali sonucunda ortaya çıkan zararları, b) Ayıplı ürünün kendisi dışında, 500 EURO’ya kadar zarar görenin katlanması koşuluyla, (i) amaca uygun kullanım hâlinde, kişisel kullanım veya tüketim amacına yönelik olan ve (ii) zarar gören taraftan fiilen, kişisel kullanım veya tüketim amacıyla kullanılan başka bir eşyanın hasara uğramasından doğan zararları kapsar. Bu madde, üye ülkelerin iç hukukları çerçevesinde manevî zarara ilişkin hükümlerin uygulanmasını engellemez”. Yönetmeliğin “sorumluluk” başlığını taşıyan 6.maddesinin birinci fıkrasına göre ise, “Ayıplı bir malın, bir kişinin ölümüne veya yaralanmasına veya bir malın zarar görmesine sebep olması hâlinde imalâtçı/üretici doğan zararı, kusuru aranmaksızın tazmin etmekle yükümlüdür”. Yönerge ile Yönetmelik arasında, vücut bütünlüğünü ihlal eden zararlar açısından bir paralellik söz konusudur. Yönetmelikte zarar gören olarak “tüketici” terimi kullanılmışsa da, sorumluluk başlığı altında yer alan bu düzenlemede “kişi” terimi kullanıldığı için, doktrinde haklı olarak, zarar gören

¹⁷ Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 3/c maddesinde de mal kavramı aynı şekilde tanımlanmış olduğu için, bu kavram açısından Yönetmelik ile Kanun arasında uyum sağlanmıştır. Yönetmeliğin konut ve tatil amaçlı taşınmazları da kapsamına almasının olumlu bir düzenleme olduğu konusunda bkz. **Aydos**, s.129-130

¹⁸ **Zevkliler, Aydın/Aydoğdu, Murat: Tüketicinin Korunması Hukuku**, Ankara 2004, s. 92; **İlhan, Cengiz: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (Şerh)**, Ankara 2006, s.15; Elektrikteki akım sorunu ayıp olarak nitelendirilirken, elektriğin hiç ulaşmamasının ayıp olarak değerlendirilemeyeceği konusunda bkz. **Aydos**, s.130.

üçüncü kişilerin de üreticiyi sorumlu tutmasına imkân tanındığı savunulmuştur¹⁹. Eşyaya ilişkin zararlardan üreticinin sorumlu olması için, Yönergede, zararın belirli bir tutarı aşması gerektiği öngörülmüş olmasına karşın, Yönetmelikte bu konuda bir sınırlama öngörülmemiştir²⁰. Kanaatimizce, üreticinin rekabet gücünün zedelenmemesi için, Türk hukuku açısından da sorumluluğun belirli bir tutarla sınırlanması uygun olacaktır. Yönergede eşyaya ilişkin zararlar açısından, eşyanın tüketim amacına yönelik olarak kullanılması gerektiği de belirtilerek, üreticinin sorumluluğu açısından ikinci bir sınırlama daha öngörülmüştür. Oysa Yönetmelikte, eşyanın ticarî veya tüketim amacına yönelik olup olmadığı konusunda herhangi bir sınırlama öngörülmemiştir. Ancak, Yönetmelik Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 4.maddesine dayanılarak çıkarıldığından, tüketimin ticarî olması hâlinde Yönetmeliğin uygulanması söz konusu olmaz. Yönergede getirilen diğer bir sınırlama ise, yalnızca ayıplı ürünün kendisi dışında kalan eşyada meydana gelen zararlar ile tazminatın sınırlandırılmış olmasıdır²¹. Yönetmelikte bu husus açık olmamakla birlikte, bir malın zarar görmesinden söz edildiğine göre, aynı sınırlamanın Yönetmelik açısından da var olduğu kabul edilebilecektir. Ayıplı ürünün kendisi için olan zararın giderilmesi genel hükümlere göre istenebilecektir. Yönergenin 9. maddesinin ikinci fıkrasında manevî zararların giderilmesi üye ülkelerin iç hukuklarına bırakılmıştır. Yönetmelikte ise, zarar konusunda maddî veya manevî tazminat ayrımı yapılmamış olup, manevî zararların da giderilmesi kabul edilmiştir. Yönergede zararın kapsamı ve hesaplanması konusunda özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu konuda her ülkenin iç hukuk düzenlemeleri uygulama alanı bulacaktır²². Türk hukuku açısından ise, Borçlar Kanununun haksız fiile ilişkin 41 ve devamındaki hükümler uygulanacaktır.

II. YÖNERGE VE YÖNETMELİĞE GÖRE AYIP KAVRAMI

A. Genel Olarak

Yönerge'nin 6. maddesinde ve Yönetmeliğin 5.maddesinde "Ayıp" kavramı tanımlanmıştır. Yönergenin 6.maddesine göre, "Bir ürün, tüm hal ve şartlar; özellikle ürünün sunumu, makul kullanım şekli ve ürünün piyasaya sürüldüğü zaman dikkate alındığında, bir kimsenin ondan her durumda beklemeye hakkı olduğu güvenliği karşılamıyorsa ayıplıdır. _Piyasaya sonradan daha iyi

---

¹⁹ Havutçu, s. 108 – 109; Aksi görüş için bkz. Tiryaki, s. 242-243.

²⁰ Aydos, s.174-176; Kulaklı, s.21; Tiryaki, s.243.

²¹ Kulaklı, s.20-21; Öztan, s.94; Reich / Micklitz, s. 1059.

²² Aydos, s.176 vd.; Zararın kapsamı konusunda, Avusturya Yüksek Mahkemesinin bir kararı için bkz. Aydos s.183-184.

bir malın sürülmesi, bir ürünü sadece bu nedenle ayıplı kılmaz”. Yönetmeliğin 5.maddesine göre ise, “Malın piyasaya sunum tarzı, makul kullanım şekli ve piyasaya sürüldüğü an ve benzeri diğer hususlar göz önüne alınarak, bir kimsenin o maldan haklı olarak bekleyebileceği güvenliği sağlamayan mal ayıplı sayılır. Bir mal, sırf sonradan piyasaya daha iyi bir malın sürülmesi sebebiyle ayıplı sayılmaz”. Yönerge’de ve Yönetmelikte ayıplı malın neden olduğu zararlar açısından öngörülen ayıp kavramı, Borçlar Kanununda satıcının alıcıya ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda satıcının tüketiciye karşı tekeffül ettiği ayıp kavramından büyük farklılıklar arz etmektedir²³. Yönerge ve Yönetmelikte ayıp kavramı, “ürünün haklı güvenlik beklentilerini karşılamaması esasından hareketle tanımlanmıştır²⁴. Yönerge ve Yönetmelikte ayıp kavramı ürün sorumluluğu çerçevesinde ele alındığı için, sorumluluğun konusunu malın ayıplı olması nedeniyle tüketicinin ondan yararlanamaması değil, bir malda mevcut olan ayıp nedeniyle kişilerin vücut bütünlüğünün veya başka malların zarar görmesi oluşturmaktadır. Bir ürün, toplum tarafından sosyal uygunlukla kabul edilmeyen niteliklerinden dolayı bir zarara sebebiyet vermişse, bu zararın giderilmesi gerekir. Bu konuda, her ürünün ayrı ayrı değerlendirilerek karar verilmesi gerekir.

²³ Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 4.maddesinin birinci fıkrasına göre, “Ambalajında, etiketinde, tanıma ve kullanma kılavuzunda ya da reklam ve ilanlarında yer alan veya satıcı tarafından bildirilen veya standardında veya teknik düzenlemesinde tespit edilen nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan ya da tahsis veya kullanım amacı bakımından değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar, ayıplı mal olarak kabul edilir”. Borçlar Kanunumuzun 194.maddesine göre ise, “Satıcı alıcıya karşı satılanın zikir ve vadettiği vasıflarını mütekeffil olduğu gibi maddi veya hukuki bir sebeple kıymetini veya maksut olan menfaatini izale veya ehemmiyetli bir suretle tenkis eden ayıplardan salim bulunmasını da mütekeffildir”. Bu hükümlere göre, ayıp, malın lüzumlu vasıflarında mevcut olan, malın değerini önemli ölçüde düşüren veya alıcının maldan yararlanmasını engelleyen veya ortadan kaldıran eksiklik ya da satıcının vaad ve zikrettiği unsurların malda bulunmaması olarak tanımlanabilir. Bu konuda bkz. **Tandoğan, Haluk:** Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri), C.I/1, İstanbul 2008, s.163 vd.; **Yavuz, Cevdet:** Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, (Hazırlayanlar: Yavuz, Cevdet/ Özen, Burak/ Acar, Faruk), İstanbul 2007, s.97 vd.; **Zevkililer, Aydın:** Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Ankara 2008, s.107 vd.; Borçlar Kanunumuza göre, satıcının ayıba karşı tekeffül borcu konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Yavuz, Cevdet:** Satıcının Satılan Malın Ayıbından Sorumluluğu, İstanbul 1989.

²⁴ **Aydos,** s.148-150; **Kulaklı,** s.36; **Reich / Micklitz,** s. 1043; **Wagner,** s.2666; **Yavuz, Levent:** “Birleşik Krallık 1987 Tarihli Tüketicinin Korunması Yasası'nın Kısa Açıklaması”, (ABD 1992, S. 4, s. 555).

B. Yönerge ve Yönetmeliğe Göre, Ayıbın Belirlenmesinde Esas Alınan Kriterler

1. Ürünün Güvenli Olmaması

Yönerge ve Yönetmelikte ayıp kavramı, ürünün güvenli olup olmadığından hareket edilerek, objektif bir takım kıstaslar öngörülerek belirlenmeye çalışılmıştır. Yönergenin 6. ve Yönetmeliğin 5. maddesinde, ancak haklı güvenlik beklentisinin ayıp olarak kabul edileceği ifade edilmiştir²⁵. Güvenlik beklentisinin haklı olup olmadığı, somut olayın özelliğine göre hâkim tarafından takdir edilecektir. Haklı güvenlik beklentisini belirleyecek olan kişi çevresi açısından, Yönerge'nin 6. maddesinde tüketici, alıcı vb. herhangi bir sıfatı taşıyan kişi öngörülmemiş, sadece "kişi" sözcüğü kullanılmıştır. Yönetmeliğin 5. maddesinde de "bir kimsenin" ifadesi kullanılarak, Yönergede olduğu gibi, haklı güvenlik beklentisi olan kişi veya kişilerin mutlaka tüketici, alıcı vb. bir sıfatı haiz olması aranmamıştır. Bununla birlikte, aynı Yönetmeliğin 4/e maddesinde "zarar gören" olarak "tüketici" terimi kullanılmıştır. Buna göre, zarar görenin tüketici sıfatını hâiz olması gerekmeyle birlikte, güvenlik beklentisi belirlenecek kişinin mutlaka tüketici sıfatını taşıması gerekmeyecektir. Hem Yönerge ve hem de Yönetmelik açısından, haklı güvenlik beklentisi, zarar gören kişinin kişisel (sübjektif) beklentileri değil, toplumun genel (objektif) beklentisi göz önünde tutularak belirlenecektir²⁶.

Ancak, ürüne ilişkin güvenlik beklentisini, ürünün sunulduğu kişi çevresinden soyutlamak, somut olayda isabetli sonuç vermeyebilir. Bu nedenle, ürünün haklı güvenlik beklentisinin, ürünün sunulduğu çevre göz önünde tutularak, ortalama bir anlayışa sahip kişilerin beklentilerine göre belirlenmesi gerekir. Aksi takdirde, üründen kaynaklanabilecek bütün zararların üreticiye yüklenmesi şeklinde, arzu edilmeyen bir durum ortaya çıkabilir²⁷. Bu nedenle, haklı güvenlik beklentisini belirleyecek kitle olarak, ortalama kişi çevresi dikkate alınmalı, üründe ise "mutlak güvenlik" değil "makul güvenlik" aranmalıdır²⁸. Yalnızca belirli bir meslek grubu veya uzmanların kullanımına sunulan bir ürün söz konusu ise, sadece bu kişi çevresinin güvenlik beklentilerinin karşılanması gerekir. Bu nedenle, ürünün güvenlik yönünden taşıdığı riskler kullanıcı tarafından biliniyor veya bilinmesi gerekiyorsa ürünün ayıplı olmadığı kabul edilmelidir²⁹. Buna karşılık, ürün hem bir meslek grubuna

---

²⁵ Kırca, s. 131; Havutçu, s. 73; Kulaklı, s.35-36; Tiryaki, s. 238.

²⁶ Aydos, s.152; Zevkliler/Aydoğdu, s.63.

²⁷ Aydos, s.152; Havutçu, s.72; Kırca, s. 132; Reich / Micklitz, s.1043; Zevkliler/Aydoğdu, s. 63.

²⁸ Aydos, s.152-154; Kulaklı, s.41.

²⁹ Kırca, s. 132; Havutçu, s. 73.

hem de aynı sıfatı taşımayan farklı kişi çevrelerine yönelmişse, üründen beklenen haklı güvenlik beklentisi, ürün hakkında en az yetkinliğe sahip kişi çevresi esas alınarak belirlenecektir. Ürün hakkındaki kullanım kılavuzu, uyarılar ve yönergeler bu kişi çevresine göre belirlenecektir. Sadece belli bir yaş grubuna (meselâ, çocuk ve yaşlılar) veya belli bir kişi çevresine (meselâ, engelli kişiler) sunulan ürünlerin haklı güvenlik beklentisi belirlenirken daha titiz davranılması zorunludur³⁰.

2. Somut Olaydaki Durum ve Koşullar; Özellikle Ürünün Sunumu, Makul Kullanım Amacı ve Piyasaya Sürülme Anı

a. Genel Olarak

Yönerge'nin 6.maddesinde, “Bir ürün, bütün durum ve koşullar; özellikle ürünün sunumu, makul kullanım şekli ve ürünün piyasaya sürüldüğü zaman dikkate alındığında..” ve Yönetmeliğin 5.maddesinde ise, “Malın piyasaya sunum tarzı, makul kullanım şekli ve piyasaya sürüldüğü an ve benzeri diğer hususlar göz önüne alınarak...” ifadelerine yer verilmiştir. Buna göre, bir ürünün ayıplı olup olmadığı, haklı güvenlik beklentisini sağlayıp sağlamadığı belirlenirken, hâkim, somut olayın tüm özelliklerini göz önünde tutarak hareket edecektir. Yönerge ve Yönetmelikte, “olayın bütün durum ve koşulları” ifadesinin somutlaştırılması amacıyla, ürünün sunumu, makul kullanım amacı ve piyasaya sunulduğu zaman, özel olarak vurgulanmıştır. Ancak, bu hususların sınırlı sayıda olmadığı, söz konusu hükümlerin ifadesinden açıkça anlaşılmaktadır.

Yönerge'nin 6. maddesinde ve Yönetmeliğin 5. maddesinde sayılan ürünün sunumu, ürünün makul kullanım amacı ve ürünün piyasaya sunulduğu zaman kıstaslarından sadece birinin, söz konusu ürüne uygulanması yeterli olup, bunların hepsinin ürünün haklı güvenlik beklentisini sağlayıp sağlamadığının belirlenmesinde göz önünde tutulması gerekmez³¹.

b. Ürünün Sunulması

Ürünün sunulması ifadesinden, ürünün genel görünümü, nitelikleri, paketlenmesi, markası, fonksiyonları, ürünle ilgili kullanma talimatı ve reklam başta olmak üzere, ürün hakkında bilgi verici her türlü çalışma anlaşılır. Bu çalışmaların amacı, ürünün çok sayıda kullanıcıya pazarlanması, onların ürünü tanıması, talep etmesi ve fiilen kullanabilmesidir. Ürünün kullanım talimatı, ürünün sunulması konusunda ilk planda yer alır. Bunun nedeni ise,

³⁰ Kulaklı, s.42; Reich / Micklitz, s. 1060; Tiryaki, s. 238.

³¹ Aydos, s.154-155; Erlüle, Fulya: Avrupa Topluluğu Konsey Yönergesi Çerçevesinde Yapımcının Sorumluluğu (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2002, s. 110; Kulaklı, s.43.

ürünün doğru bir şekilde yapılan sunum ve tanıtımı ile malın kullanıcıya doğru şekilde bilgilendirilmiş olacağı için, kullanıcı, ürünün güvenilirlik derecesi konusunda yüksek bir beklenti içine girmeyecek, ayrıca ürünün güvenilir olmadığını anlaması hâlinde ise, buna göre bir kullanım sergileyeceği için, üründen kaynaklanan bir zararın ortaya çıkması önlenmiş olacaktır³².

Ürün hakkında yapılan reklâmları, yalnızca haklı güvenlik beklentisi yönünden ele almak gerekir. Ürünün reklamında, ürünün özellikleri, nitelikleri ve işlevselliği, Yönerge ve Yönetmeliğin ayıp kavramının dışında kalmaktadır³³. Yönerge ve Yönetmelikte ayıp, haklı güvenlik beklentisini karşılamama olarak tanımlandığından, ürünün güvenliğini ilgilendirmeyen, sadece kullanıcının üründen elde etmeyi amaçladığı menfaati elde edememesi şeklindeki lüzumlu vasıflarda ayıp, kapsam dışında kalmaktadır. Ancak, güvenli olmayan bir ürün hakkında gerçeğe aykırı bir reklam yapılırsa, üretici bu ürünün meydana getirdiği zararlardan sorumlu olacaktır. Meselâ, sürekli şekilde belirli bir miktar kullanılması hâlinde, bir çamaşır makinesinin belirli bir parçasının kireçlenmesini önlediği ve çamaşır makinesinin bozulmasını engellediği şeklinde reklamı yapılan bir ürünün, kullanım talimatına uygun şekilde kullanılmasına rağmen, söz konusu parçanın kireçlenmesini önlememesi hâlinde, Borçlar Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümlerine göre satıcının ve üreticinin sorumluluğuna gidilmesi mümkündür. Buna karşılık, söz konusu ürün, çamaşır makinesinin başka bir parçasına veya makinenin temizlediği çamaşırlara zarar verirse, artık haklı güvenlik beklentisini karşılamadığı için, Yönerge ve Yönetmelik hükümlerine göre ayıplı ürün sayılabilecektir.

Ürünün görünümü, paketlenmesi, katalog ve montajı da kullanıcının ürünle ilgili olarak güvenli olup olmadığı konusunda kanaat edinmesini sağlayan özelliklerdir. Bu özellikler kişinin ürünü kullanımında göstereceği özen derecesini ve haklı güvenlik beklentisini belirleyici niteliktedir³⁴. Meselâ, görünüş olarak sağlam bir maddeden yapıldığı izlenimi uyandıran bir ürünün, aslında dayanıksız bir malzemeden yapılmış olması nedeniyle bir zarara se-

---

³² **Aydos**, s.154-155; **Havutçu**, s. 74; **Erman**, s. 3179; **Öztaş**, s. 147 vd.; Türk hukuku açısından, üretilen veya ithal edilen sanayi mallarının tanıtım, kullanım, bakım ve basit onarımına ilişkin Türkçe kılavuzla birlikte, gerektiğinde uluslararası sembol ve işaretleri kapsayan etiketle birlikte satılma zorunluluğu getirilmesi ve tanıtma ve kullanma kılavuzuna ilişkin usul ve esasların belirlenmesi amacıyla “Tanıtma ve Kullanma Kılavuzu Uygulama Esaslarına Dair Yönetmelik” kabul edilmiştir (R.G. 14.06.2003, S. 25138). Ancak, üretici, sadece bu Yönetmelik hükümlerine uygun davrandığını, malın kullanım kılavuzunda kullanım amacı ve şeklini belirttiğini ispat ederek, ayıplı ürünün verdiği zararlardan kurtulamaz.

³³ **Havutçu**, s. 74; **Erlüle**, s.114-115.

³⁴ **Aydos**, s.154-155; **Kulaklı**, s.43-44.

bebiyet vermesi hâlinde, zarar gören kullanıcıların veya üçüncü kişilerin haklı güvenlik beklentisini sağlamadığı ve ayıplı olduğu sonucuna varılacaktır.

c. Makul Kullanım Amacı

Yönerge ve Yönetmeliğe göre, ürünün ayıplı olup olmadığına ilişkin tespitin yapılması açısından göz önünde tutulması gereken bir kriter de ürünün kullanım amacıdır. Makul kullanım amacı, ürünün sözleşme ilişkisi çerçevesinde kullanılabilirliğini değil, ürünün hatalı kullanımının da dışında kalan objektif kullanım amacıdır³⁵. Ancak, ürünün piyasaya sunulmasından sonra, kullanıcıların söz konusu ürünün özelliklerini göz önünde tutarak ona yüklediği amaç da, makul kullanım amacı içinde değerlendirilecektir. Ancak, böyle bir amacın, ürünün piyasaya sunulması sırasında üretici tarafından öngörülebilmesi de gerekir. Aksi hâlde, üreticinin öngöremeyeceği kullanım şekillerinden doğan zararlardan üretici sorumlu tutulamaz.

Ürünün makul kullanım amacı ifadesi, sadece üreticinin belirlediği amacı değil, toplumun genel kabulü olan kullanım amacını da içermektedir. Üreticinin, ürünün kullanım amacını ve buradan yola çıkarak ürünün ayıplı olup olmadığını belirlemesi, Yönerge ve Yönetmeliğin üreticinin sorumluluğu açısından öngördüğü amacı tehlikeye düşürebileceğinden, toplumun genel kabulünde olan kullanım amacı da ürünün makul kullanım amacını belirleyebilecektir³⁶. Üretici, ürünün kullanım amacını belirlerken, üretim aşamasında, o ürünün toplum tarafından benimsenebilecek kullanım çeşitlerini de göz önünde tutmalıdır. Hattâ, söz konusu ürünün kullanım amacına uygun olmadığını tespiti halinde de ürün, ayıplı olarak kabul edilmelidir³⁷. Üretici tarafından öngörülemeyen bir kullanım durumunda, ayıplı bir üründen ve üreticinin sorumluluğundan söz edilemez.

d. Piyasaya Sürme Zamanı

Yönerge ve Yönetmelikte, ürünün ayıplı olup olmadığının belirlenmesi amacıyla öngörülen diğer bir kriter de, ürünün piyasaya sürülme zamanıdır. Yö-

³⁵ **Kulakh**, s.46: Ürünün makul kullanım amacının sınırının da bu şekilde belirlenmesi ve üreticinin sorumluluğunun bu çerçevede belirlenmesi gerekir. Meselâ, bir konserve kutusunu âdi bir çakıyla açmaya çalışırken elini kesen kişi, çakının üreticisini malın ayıplı olmasından dolayı sorumlu tutamayacaktır; zira çakı bir konserve açacağı değildir.

³⁶ **Aydos**, s.155; **Kulakh**, s.47-48 : Meselâ, küçük çocuklar tahtadan imal edilmiş oyuncakları ağızlarına götürmektedirler. Burada, ürünün kullanım amacına uygun olarak kullanılmadığı söylenebilir. Bununla birlikte, bu kullanım biçimi, toplumun genel kabulüne uygundur. Bu nedenle, söz konusu oyuncaklar çocukların sağlığına zarar verici malzeme ve boya içermemelidir.

³⁷ **Erlüle**, s. 118; **Kulakh**, s.48.

nergenin, üreticinin sorumlu olmadığı hâlleri düzenleyen 7.maddesinin (b) bendinde, bütün durum ve koşullar göz önünde tutulduğunda, ürünün piyasaya sürüldüğü anda ayıplı olmaması veya ayıbın daha sonra meydana gelmiş olması hâlinde, üreticinin bu durumu ispat ederek, sorumluluktan kurtulabileceği öngörülmüştür. Yönetmeliğin 7.maddesinin (c) bendinde de, “*Bürün durum ve koşullar göz önünde tutulduğunda, zarara sebep olan ayıbın, mal piyasaya sürüldüğünde mevcut olmaması*” şeklinde bir düzenleme öngörülerek, üreticinin, ürünün piyasaya sürülmesinden sonraki ayıplardan sorumlu olmayacağı kabul edilmiştir. Hâkim, ürünün piyasaya sürüldüğü sırada haklı güvenlik beklentisini karşılayıp karşılamadığını, kararını verdiği anda geçerli olan güvenlik beklentilerine göre belirleyecektir.

Ürün piyasaya sunulduktan sonra toplumun güvenlik beklentilerinde meydana gelen değişikliğin, ürünün ayıplı olarak kabul edilip edilmemesi üzerinde bir etkisi olmayacaktır. Bu nedenle, zararın ortaya çıkma anı, ürünlerdeki ayıp açısından önem taşımaz³⁸. Aksi hâlde, geçmişte ayıpsız olan bir ürünün sonradan ayıplı bir ürün haline gelmesi ve böylece üreticinin sorumluluğunun ölçüsüz bir şekilde genişlemesi söz konusu olur.

Yönergenin 6. maddesinin ikinci fıkrası ile Yönetmeliğin 5. maddesinin ikinci fıkrasında, bir malın sırf sonradan daha iyi bir malın piyasaya sürülmesi nedeniyle ayıplı olamayacağı düzenlenmiştir. Bu hüküm, araştırma ve geliştirme faaliyetlerini sürdürme ve daha iyi ürün üretme amacıyla olan üreticiler için, büyük bir güvence oluşturmuştur. Bu hüküm olmasaydı, daha iyi ve güvenli bir ürün üreten üreticilerin, sadece bu nedenle cezalandırılması söz konusu olabilecekti³⁹. Bu konuda açık bir düzenleme yapılması ve üretimde yenilikçiliğin ve gelişimin engellemesinin önüne geçilmesi yerinde olmuştur⁴⁰. Ancak, toplumun haklı güvenlik beklentilerinin bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler sonucunda esaslı bir değişikliğe uğramasında, aynı sınıftaki ürünlerde güvenlik beklentisi artar ve önceki ürün, asgari güvenlik beklentilerini karşılayamaz hâle gelirse, ürünün yetersiz kalan güvenliği sebebiyle taşıdığı tehlikeler ve ortaya çıkması muhtemel zararlar konusunda, üreticinin kamuyu bilgilendirmesi gerekir. Bu durum, daha çok, ilaç sanayinde ve sağlık sektöründeki diğer malzemelerde önem arz eder⁴¹.

---

³⁸ Aydos, s.153, 155.

³⁹ Kirca, İsmail / Aydın, Ramazan: “*İnkişaf Riski-İmalâtçının/Üreticinin Sorumluluğu*”, Prof. Dr. Fikret Eren’e Armağan, Ankara 2006, s. 685; Öztan, s.185.

⁴⁰ Kulaklı, s.48-49; Kaplan, s. 85.

⁴¹ Kirca / Aydın, s. 684; Kulaklı, s.49-50; Reich / Micklitz; s.1047 vd.

SONUÇ

1. 85/374 Sayılı Ayıplı Ürünlerden Dolayı Sorumluluğa İlişkin Üye Ülkelere İdari ve Hukuki Düzenlemelerinin Uyumlaştırılmasına Dair Avrupa Birliği Konseyi Yönergesi ile bir malı üreten ve piyasaya süren kişinin, bu maldaki ayıp sebebiyle başkalarının bedensel bütünlüğüne veya malvarlığına zarar vermesi hâlinde, üreticinin kusuru bulunmasa bile ayıplı ürünün verdiği zararlardan sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Bu Yönergenin iç hukuka aktarılması amacıyla 2003 yılında 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanununun 4. ve 4/A maddelerinde değişiklik yapılmış ve ayıplı ürünün verdiği zararlardan dolayı üretici-imalâtçının sorumlu olduğu düzenlenmiştir. Kanunda üreticinin sorumluluğunun koşulları ve kapsamı ayrıntılı şekilde düzenlenmemiş, bunlara ilişkin olarak 2003 yılında, “Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik” yayımlanmıştır. Yönerge ve Yönetmeliğe göre, malın kendisinde meydana gelen zarar, üreticinin sorumluluğuna dâhil değildir. Malda meydana gelen zarar, genel hükümlere göre ve özellikle ayıba karşı tekeffül hükümleri çerçevesinde giderilir.

2. Yönetmelikler, kanun ve tüzüklerin uygulanması amacıyla çıkarıldıkları için, üst norm niteliğindeki kanun ve tüzüklere uygun olmak zorundadırlar. Ancak, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda düzenlenen ayıp kavramı ile Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelikte yapılan ayıp kavramı tamamen farklıdır. Yönetmelik, 85/374 sayılı Yönergeye uygun şekilde ürünün toplumun haklı güvenlik beklentisini sağlamaması hâlinde ayıplı sayılacağını belirtmiş, 4077 sayılı Kanunda ise, malın kullanım değerini veya tüketicinin ondan beklediği faydayı azaltan veya ortadan kaldıran eksiklikleri ayıp olarak değerlendirmiştir. Bu nedenle, üreticinin ayıplı malın verdiği zararlardan kusursuz sorumluluğunun Yönetmelik ile düzenlenmiş olması, yasama tekniğine aykırıdır. Kusursuz sorumluluk hâllerinin mutlaka Kanun ile düzenlenmesi gerektiği için, haklı güvenlik beklentisini sağlamayan ürünlerin, ayıplı mal olduklarının ve bunların verdikleri zararlar hakkında üreticinin kusursuz sorumluluğuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı Kanunda açıkça belirtilmelidir.

3. Yönergede ve bu düzenlemenin iç hukuka aktarılması amacıyla çıkarılan Yönetmelikte, ürün kavramı açısından da farklılık söz konusudur. Yönergede taşınmazlar ürün kapsamına alınmazken, Yönetmelikte, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna uygun şekilde, konut ve tatil amaçlı taşınmazlar da kapsama alınmıştır.

4. Sorumluluk açısından da Yönerge ve Yönetmelik arasında belirgin bir fark vardır. Yönergeye göre, üretici, ölüm, yaralanma veya bedensel bütünlüğün zedelenmesinden doğan zararlardan, tüketici sıfatını taşıyan veya taşı-

masın üçüncü kişilere karşı sorumludur. Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanuna göre ise, üretici, tüketici sıfatını taşımayan üçüncü kişilerin uğradıkları zararlardan sorumlu değildir. Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun 2.maddesinde, Kanunun uygulama alanı tüketici işlemleri (sözleşmeleri) olarak belirtildiği için, ancak sözleşmenin tarafı olan tüketici, bedensel bütünlüğüne ya da mallarına gelen zararlardan, üreticiyi sorumlu tutabilecektir.

5. Yönetmelikte zarar gören kişinin tüketici olacağı belirtilmesine karşın, Yönetmeliğin amaç ve kapsamı belirtilirken kişi sınırlaması yapılmadığı gibi, “sorumluluk” başlığını taşıyan 6. maddesinde “bir kimse” ibaresi kullanılmıştır. Buna göre, Yönetmelik hükümlerinden, zarar görenlerin mutlaka tüketici sözleşmesinin tarafı olmaları gerektiği ortaya çıkmamaktadır. Bu durum, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna aykırı olmakla birlikte, üreticinin üçüncü kişilere karşı sorumluluğu açısından yerindedir. Bu nedenle, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda değişiklik yapılarak, ürünün toplumun haklı güvenini sağlamaması hâlinde ayıplı sayılması ve üreticinin, bu ürünün verdiği zararlardan üçüncü kişilere karşı da kusursuz sorumluluğuna yer verilmesi, Kanunun, Yönerge hükümlerine uyumlu bir hâle gelmesini sağlayacaktır. Kanaatimizce, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda yapılacak değişiklikle yetinilmemeli, tüketici sıfatını hâiz olmayan üçüncü kişilerin, ayıplı maldan gördükleri zararlar nedeniyle, üreticinin kusursuz sorumlu tutulması için, Borçlar Kanununda da değişiklik yapılmalı veya özel bir kanun çıkarılmalıdır. Türk Borçlar Kanunu Tasarısının 71. maddesinde önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetinden işletmecinin, tehlike sorumluluğu ilkesi uyarınca, kusursuz sorumlu olacağı öngörülmüşse de, önemli ölçüde tehlikeli bir faaliyette bulunmayan üretici, bu hükme göre kusursuz sorumlu olmayacaktır. Bunun yanında, üreticinin, tehlike sorumluluğu uyarınca kusursuz sorumlu tutulması, piyasadaki rekabet koşullarını ve fiyatları etkileyeceği için, üreticilerin, kusursuz sorumluluğunun daha hafif bir düzenlemeye tâbi olması gerekir.

KAYNAKÇA

Aydos, Oğuz Sadık: *Ürün Sorumluluğu*, Ankara 2009.

Erlüle, Fulya: *Avrupa Topluluğu Konsey Yönergesi Çerçevesinde Yapımcının Sorumluluğu (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, İstanbul 2002.

Erman: *BGB, Band I*, 11. neubearbeitete Auflage, Köln 2004,.

Havutçu, Ayşe: *Türk Hukukunda Örtülü Bir Boşluk: Üreticinin Sorumluluğu*, Ankara 2005.

İlhan, Cengiz: *Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (Şerh)*, Ankara 2006.

Kaplan, İbrahim: “İmalatçının Sorumluluğu Üzerine Düşünceler”, (BATIDER, 1985, C. XIII, S. 1).

- Kırca, Çiğdem:** *Ürün Sorumluluğu*, Ankara 2007.
- Kırca, İsmail / Aydın, Ramazan: “İnkişaf Riski-İmalâtçının/Üreticinin Sorumluluğu”, Prof. Dr. Fikret Eren’e Armağan, Ankara 2006.
- Kulaklı, Emrah: *Ürün Sorumluluğu ve Ayıp Kavramı*, İstanbul 2009.
- Oğuzman, M.Kemal/ Selçi, Özer/ Oktay-Özdemir, Saibe:** *Eşya Hukuku*, İstanbul 2009.
- Öztañ, Bilge:** *İmalatçının Sorumluluğu*, Ankara, 1982
- Reich, Norbert / Micklitz, Hans W.:** *Europäisches Verbraucherrecht*, Baden – Baden 2003.
- Tandoğan, Haluk:** *Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri)*, (Tıpkı Basım), C.I/1, İstanbul 2008.
- Tiryaki, Betül:** “Avrupa Konseyi’nin 25.7.1985 Tarihli Direktifi’ne Göre Üreticinin Sorumluluğunun Şartları ve Tüketicinin Korunması Mevzuatı İle Mukayesesi”, (AÜHFD, Ankara 2006, s..229-248).
- Wagner, Gerhard:** *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch, Band 5, Schuldrecht, Besonderer Teil III*, 5. Auflage, München 2009.
- Yavuz, Cevdet:** *Satıcının Satılan Malın Ayıbından Sorumluluğu*, İstanbul 1989.
- Yavuz, Cevdet:** *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, (Hazırlayanlar: Yavuz, Cevdet/ Özen, Burak/ Acar, Faruk) 7. Bası, İstanbul 2007.
- Yavuz, Levent:** “Birleşik Krallık 1987 Tarihli Tüketicinin Korunması Yasası’nın Kısa Açıklaması”, (ABD. 1992, S. 4).
- Yavuz, Levent:** “Tüketicinin Korunması Bakımından İmalatçının Sorumluluğu”, (Ank. Bar. Der., S. 2, 1992).
- Zevkliler, Aydın:** *Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri*, Ankara 2008.
- Zevkliler, Aydın/Aydoğdu, Murat:** *Tüketicinin Korunması Hukuku*, Ankara 2004.